

kalan on göz kuruda olup, yalnız taşkınlarda vazife görür. Köprü, beyaz renkte kesme taşlardan temiz bir işçilikle yapılmıştır. Menba tarafında ayaklarda üçgen biçiminde mahmuzlar (sel yaranlar) vardır. Tabliyesinin iki yanında taştan yontulmuş korkuluklar bulunmaktadır.

Köprünün bir mermer levhaya işlenmiş yedi satırlık Arapça kitabesi, çıkıntı halindeki bir kitâbe köşkünde mihrap biçimindeki bir nişin üstünde bulunur. Mermer levhanın etrafı kabartma motiflerle süslenmiş bir çerçeve halindedir. Arka tarafta olan ikinci kitâbe ise kare biçiminde olup bunun içine bir madalyon halinde hat sanatı bakımından çok değerli bir istif işlenmiştir. Çok zarif bir biçimde bir merkezden açılan bu yazı "şifâü'l-kulüb likâü'l-mahbûb" olarak okunmuştur. Madalyonun altında ise mimar ve kalfanın (?) adlarını veren ibareler yer almaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Evlîya Çelebi, *Seyahatnâme*, II, 464; Bozoklu Osman Şâkir, *Musavver İran Sefaretnâmesi*, Millet Ktp., Ali Emîrî, Târih, nr. 822, vr. 13^b, 15^b; C. von der Goltz, *Anatolische Ausflüge*, Berlin 1896, s. 111; Ahmed Refik, *Bizans Karşısında Türkler*, İstanbul 1297, s. 87-88; Cevdet Çulpan, *Türk Taş Köprüleri*, Ankara 1975, s. 116-119, rs. 67/1-6; Gülgün Tunç, *Taş Köprülerimiz*, Ankara 1978, s. 83-85; Yüksel, *Osmanlı Mi'mârîsi V*, s. 140-141.

SEMAVİ EYİCE

BEYAZIT II KÖPRÜSÜ

Çorum ilinin

Osmançık ilçesinde

XV. yüzyıl sonunda yapılan köprü.

Kızılırmak üstünde inşa edilmiş bu köprünün üzerinden geçen yol Koyun Baba ziyaretine (zâviye, türbe vb.) ulaştığından, buraya Koyun Baba Köprüsü de denilir. Kitâbesine göre Şâban 889'da (Eylül 1484) yapımına başlanarak 894'te (1488-89) tamamlanmış olduğu kabul edilir. Giriş bir sülûsle yazılmış Arapça beş satır halindeki bu uzun kitâbe Eşref Ertekin, Halim Baki Kunter, Cevdet Çulpan ve Aydın Yüksel tarafından farklı şekillerde okunmuştur. Köprünün yapım tarihini verdiği kabul edilen "celîlün hayruhâ" ibaresi 889 olarak hesaplanmakta ise de bitiş tarihini belirttiği ileri sürülen ibarenin okunuşunda şüpheler vardır. Bu kitâbe, başka köprülerden değişik olarak ortadaki kitâbe köşkü üzerine değil köprünün dışında kalenin bulunduğu yalçın kayalığın eteğine yapılan sivri kemerli bir niş içine yerleştirilmiştir.

Evlîya Çelebi 1050 (1640-41) yılına doğru üzerinden geçtiği bu köprüyü övmüş ve on dokuz gözlü olduğunu belirttiikten sonra, "Anadolu diyarında misli yoktur" demek suretiyle hayranlığını ifade etmiştir. Fransız seyyahı J. B. Tavernier de seyahatnâmesinde bu köprüden kısaca bahsederek göz adedini daha doğru bir şekilde on beş olarak verir. Sultan II. Mahmud'un İran şahına 1225 Ramazanında (Ekim 1810) elçi olarak gönderdiği Yâsincizâde Abdülvehhâb Efendi'nin kâtibi Bozoklu Osman Şâkir Efendi'nin *Musavver İran Sefaretnâmesi*'ndeki minyatürlerden birinde Osmançık kasabası önünde bu köprü de gösterilmiştir. Osman Şâkir Efendi de bu on beş gözlü köprüyü "...cihanda misli bulunmaz..." cümlesiyle tavsif ederek inşa tarihini 889 olarak verir. Köprü 1938'de tamir edilmiş, bu sırada yapıya zarar veren bent ve değirmenler kaldırılmıştır. 1967'de Karayolları tarafından yapılan tamirde ise tabliyesi de genişletilmiş, kitâbe ve kemeri temizlenmiştir.

Beyazıt Köprüsü muntazam işlenmiş kesme taşlardan yapılmış olup 250 m. uzunluğunda, 7,50 m. genişliğindedir. En geniş göz açıklığı 16,35 m., en dar göz açıklığı ise 9,20 metredir. İki yanında 0,60 m. yüksekliğinde taş korkuluklar vardır. Köprünün her iki başı da kaya zemine bağlanmış, kuzeyinde bulunan kaleden su alınabilmesi için bu taraftaki ayak yakınına bir gizli yol indirilmiştir. Çöküntüleri önlemek için köprü temellerinin altlarına ziftli kazıklar çakılmış olduğu da yapılan incelemede anlaşılmıştır. Ayrıca akarsuyun yatak kaydırmasını önlemek amacıyla her iki yanda 250 m. kadar uzunlukta tahkim duvarları yapılmıştır.

Osmançık'taki Sultan II. Beyazıt Köprüsü, kuvvetli akan bir ırmak üzerinde Osmanlı devri Türk mimarisinin gerek mü-

hendislik gerekse mimarlık bakımından meydana getirdiği muhteşem bir eser olarak 500 yıldır görevini sürdürmektedir. Bu köprünün yapılışı ile ilgili bazı halk söylentilerinin özetleri G. Tunç'un kitabında yer almaktadır.

BİBLİYOGRAFYA :

Evlîya Çelebi, *Seyahatnâme*, II, 182; J. B. Tavernier, *Les Six voyages de Turquie et de Perse* (nşr. Stéphane Yerasimos), Amsterdam 1678; Bozoklu Osman Şâkir, *Musavver İran Sefaretnâmesi*, Millet Ktp., Ali Emîrî, Târih, nr. 822, vr. 37-41; Fâik Reşid Unat, *Osmanlı Sefirleri ve Sefaretnâmeleri* (nşr. Bekir Sıtkı Baykal), Ankara 1968, s. 206-210; Özdemir Başaran, *Tarihî ile Osmançık*, Ankara 1974, s. 35-44; Cevdet Çulpan, *Türk Taş Köprüleri*, Ankara 1975, s. 112-115, lv. LXXVII-LXXIX; Gülgün Tunç, *Taş Köprülerimiz*, Ankara 1978, s. 124-127 (s. 127'de kitâbe kemerinin iki fotoğrafı vardır); Yüksel, *Osmanlı Mi'mârîsi V*, s. 358-359; İsmet İster, "Tarihî Köprülerimiz: Koyun Baba (Osmançık) Köprüsü", *Karayolları Bülteni*, sy. 153, Ankara 1963, s. 33-35.

SEMAVİ EYİCE

BEYAZIT DEVLET KÜTÜPHANESİ

İstanbul'da

Beyazıt Camii yanında
devlet eliyle kurulan
ilk kütüphane.

1884'te devlet eliyle kurulan ve kuruluş ayrıntılarıyla bilinen ilk kütüphanedir. Kütübhâne-i Umûmî-i Osmânî adıyla kurulmuş olan kütüphane bir süre de Bayezid Umumi Kütüphanesi olarak adlandırılmış, adı 1961'de Beyazıt Devlet Kütüphanesi olarak değiştirilmiştir. Kütüphane, Beyazıt Camii'nin müştemilâtından olarak 911'de (1506) bitirilmiş olan Beyazıt Külliyesi'nin restore edilen imaret kısmında (bk. BEYAZIT II CAMİİ VE KÜLLİYESİ) açılmıştır. Başlangıçta Beyazıt Külliyesi'nde bir kütüphanenin varlığını bildiren herhangi bir kayıt mevcut değildir. Daha sonra bu külliye de bir kü-

Osmançık'taki
II. Beyazıt
Köprüsü
ve bu köprünün
Bozoklu
Osman'ın
*Musavver İran
Sefaretnâmesi*'ndeki
minyatürü
(Millet Ktp.,
Ali Emîrî,
Tarih, nr. 822)

